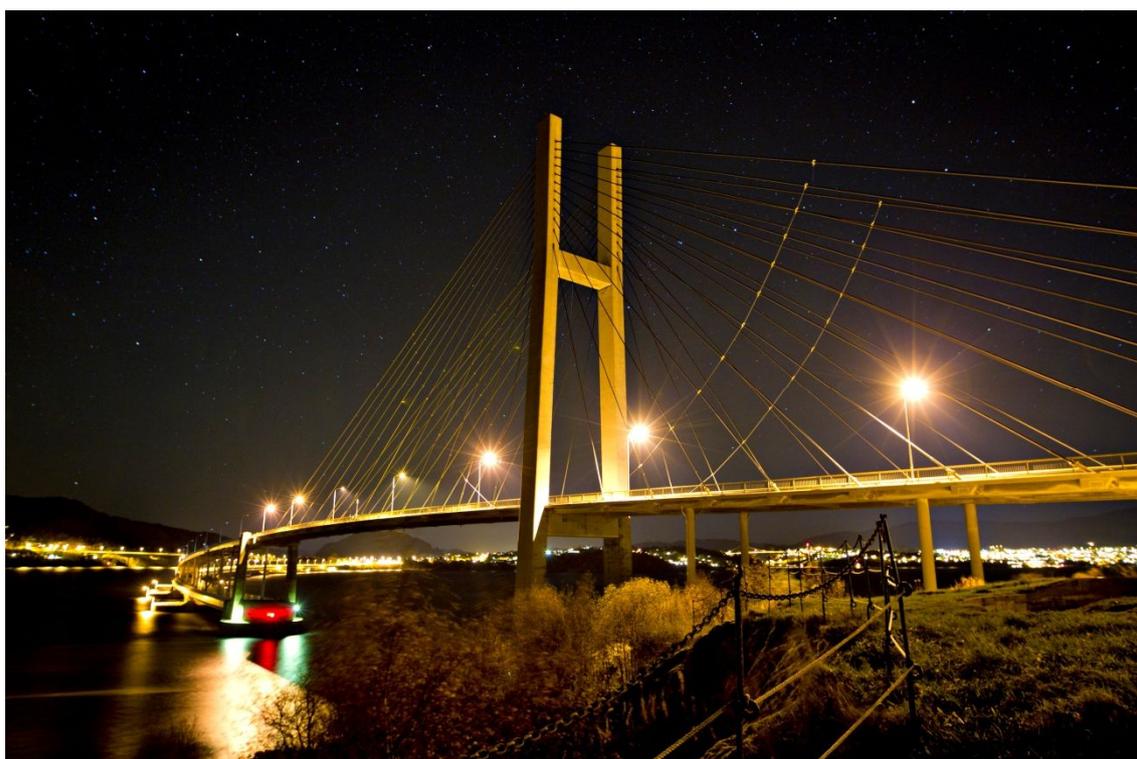

REGION
NORDHORDLAND

Regionrådet

Austrheim, Fedje, Gulen, Lindås,
Masfjorden, Meland, Modalen, Osterøy,
Radøy

Nordhordland kommuneøkonomien 2015

Nordhordland Utviklingselskap IKS

Innhald

1. Innleiing	3
2. Kommuneøkonomi og bruken av midlane i dag	4
2.1 Kommuneøkonomi	4
2.2 Bruken og prioritering av midlane	10
2.3 Kommunebarometeret og NHOs kommune NM	19
2.3.1 Kommunebarometeret	19
2.3.2 NHOs KommuneNM.....	24

1. Innleiing

Denne rapporten er ein oppsummering av økonomien og korleis midlane er prioritert brukt for kommunane i Nordhordland.

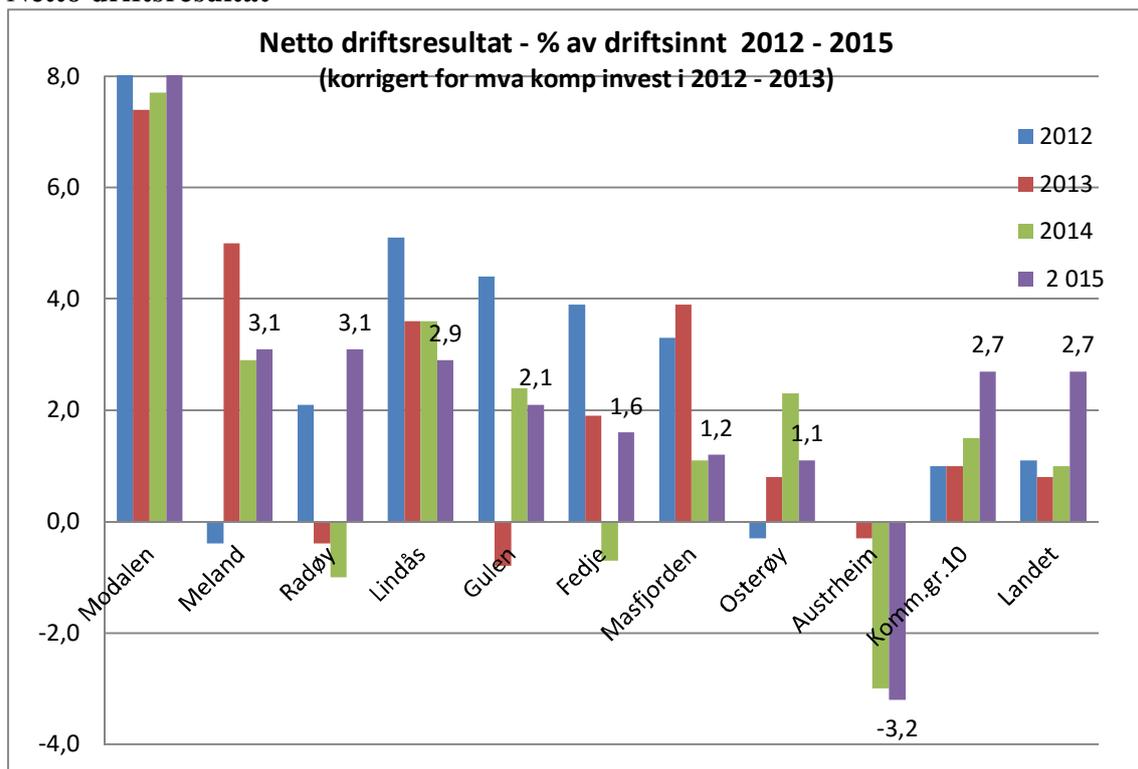
Det er tatt med nokre av dei viktigaste nøkkeltala frå rekneskapen og KOSTRA (Kommune-Stat-rapportering - <https://www.ssb.no/offentlig-sektor/kostra>) rapporteringa for åra 2012 – 2015 for kommunane i regionen. For å kunne ha noko å samanlikne med utanfor regionen og eigen kommune er der teke med kommunegruppe 10 (gjennomsnitt for dei kommunane som er med i den gruppa) som Radøy kommune er i og gjennomsnittet for landet (men Oslo er ikkje med). I nokre av figurane er dei minste kommunane utelatt fordi dei skil seg så mykje ut at det vert for spesielt.

Vi har også tatt med tal frå Kommunebarometeret og NHO sin rapport - KommuneNM. I desse to er der fokusert meir på kvaliteten på tenestene, ikkje berre ressursbruken. Det kan difor nyttig å sjå desse to rapportane i samanheng med ressursbruken. Dette er rapportar som er presentert i pressen og det er viktig at vi også kjenner til dei og har eit bilete av korleis statusen er i vår region og har eit bevist forhold til dei resultata som er der.

2. Kommuneøkonomi og bruken av midlane

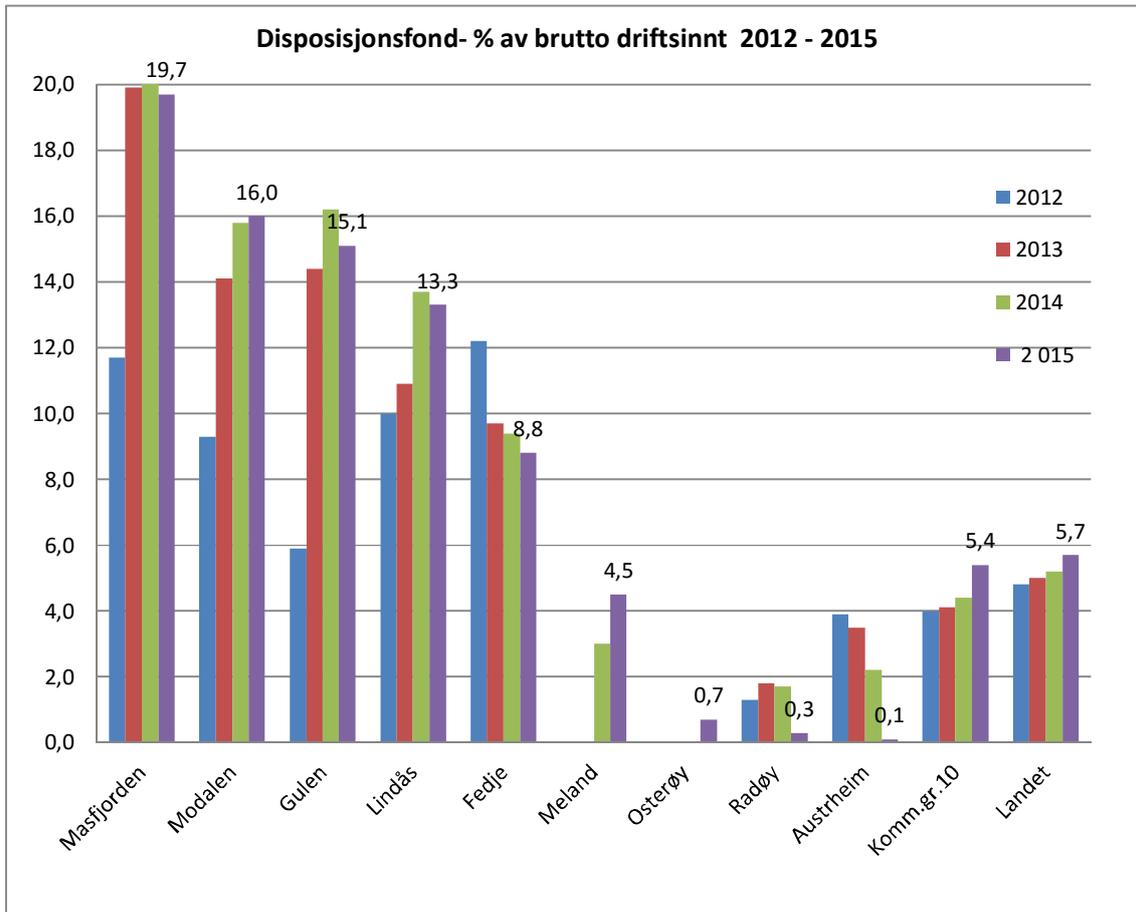
2.1 Kommuneøkonomi

Netto driftsresultat

Netto driftsresultat viser kor mykje som kan avsettast til framtidig bruk og til eigenfinansiering av investeringar. For å kunne samanlikne 2015 med tidlegare år er inntekta frå mva kompensasjon i investering tatt vekk for åra 2012 – 2013. Det er som hovudregel anbefalt at netto driftsresultat bør vere minimum pluss 1,75 % av driftsinntektene for å ikkje tære på tidlegare reservar (justert ned frå 3 % på grunn av at inntekta frå mva kompensasjon frå investering ikkje lenger er med i driftsinntektene). Gj.snittet for landet er på 2,7 % i 2015. Fem av kommunane har eit netto driftsresultat som tilfredsstillar kravet til minimum 1,75 %, men 4 ligger under. Det er grunn for uro når resultatet over fleire år ikkje er tilfredsstillande, det gjer at kommunen tærer på reservane. Det er Osterøy og spesielt Austrheim som har dei største utfordringane med for svake netto driftsresultat.

Disposisjonsfond

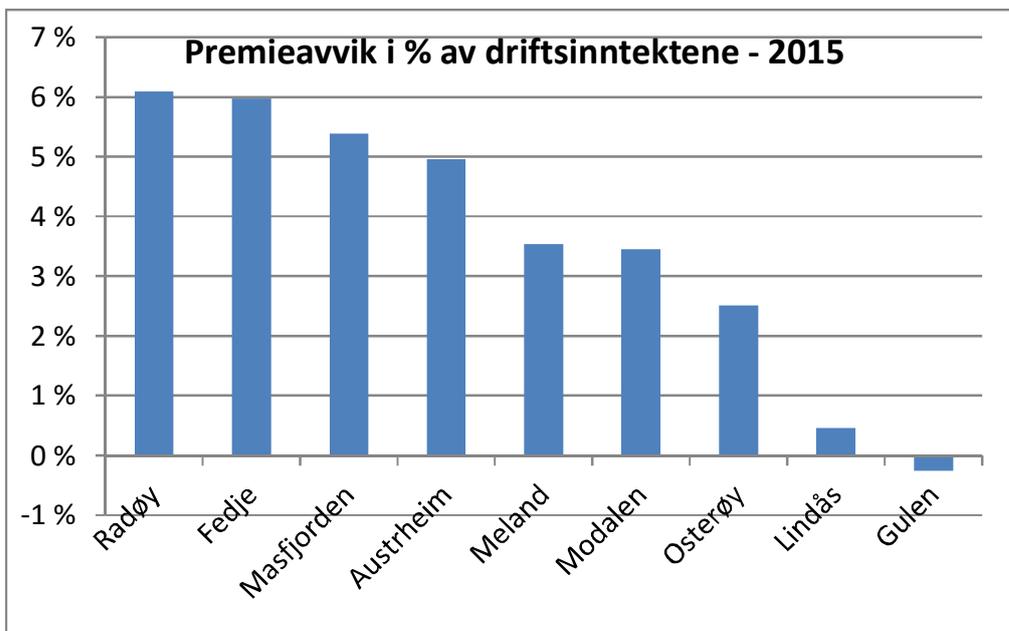
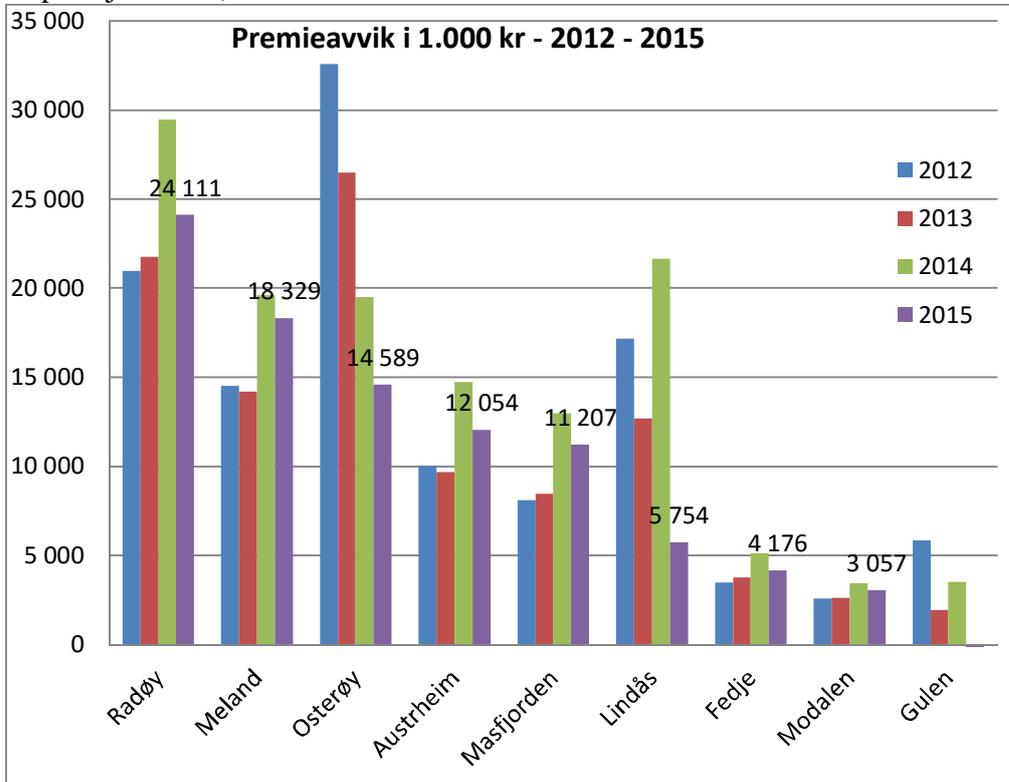
Disposisjonsfondet gir eit bileta av kva reservar kommunen har av midlar som ein fritt kan disponera og som ikkje er bindi opp til spesielle føremål, slik som bundne fond og investeringsfond vil vere. Nokon av kommunane har nok gjerne tankar om kva disposisjonsfondet skal nyttast til, men kommunestyret står fritt til å gjera vedtak. Det gir kommunen ein buffer til å takle eventuelle «dårlege» år. Det er i realiteten Masfjorden, Gulen, Modalen, Lindås og Fedje som har midlar i disposisjonsfondet. Meland er i ferd med å byggja opp eit disposisjonsfond og Osterøy, Radøy og Austrheim har ikkje noko disposisjonsfond.

Premieavvik - akkumulert

Premieavvik er forskjellen mellom kva kommunen har betalt i pensjonsutgift og kva som er pensjonskostnad. Premieavviket vil bli kostnadsført dei neste 7 åra (var tidlegare ein lengre periode). Lindås kostnadsfører sitt premieavvik året etter, det betyr at dei ikkje bygger opp eit premieavvik. I 2015 så er premieavviket gått ned i alle kommunane.

Premieavviket sett i forhold til driftsinntektene gir eit bilete av korleis kostnadane med det akkumulerte premieavviket vil bli dei komande åra. Forenkla så kan ein sei at dei som har eit premieavvik som utgjer 7 – 8 % av driftsinntektene så vil nesten 1 % av

driftsinntektene dei komande åra verta nytta for å dekke inn kostnadane med premieavviket. Av figuren under ser ein at Radøy ligg høgast, mens Gulen og Lindås har lågast sett i høve til driftsinntektene. Dei kommunane som har høge premieavvik burde hatt tilsvarende store disposisjonsfond som kunne nyttast til å dekke premieavviket. Det har Fedje og Masfjorden, men Radøy og Austrheim har ikkje noko disposisjonsfond, dei må dekke det med dei ordinære driftsinntektene.

Frie inntekter i høve til berekna utgiftsbehov

	Korr. frie inntekter eks. eiendomsskatt og konsesjonskraft- inntekter - 2015	Korr. frie inntekter inkl. eiendomsskatt og konsesjonskraft- inntekter - 2015	Korr. frie inntekter inkl. eiendomsskatt og konsesjonskraft- inntekter - 2014	Kostnads- indeks 2015
1252 Modalen	126	239	248	187
1266 Masfjorden	108	131	140	128
1265 Fedje	120	123	125	163
1263 Lindås	97	114	116	103
1411 Gulen	106	112	114	129
1264 Austrheim	103	108	112	106
1256 Meland	99	101	98	105
1253 Osterøy	97	98	97	105
1260 Radøy	97	97	99	108
Hordaland	100	101	101	

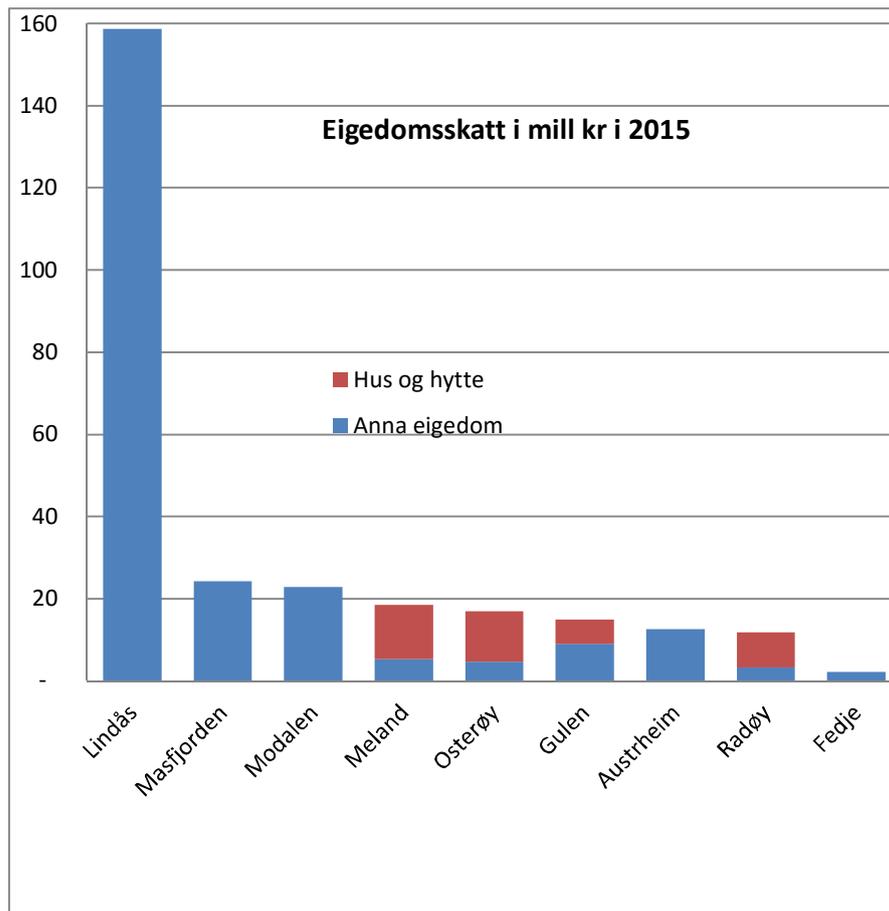
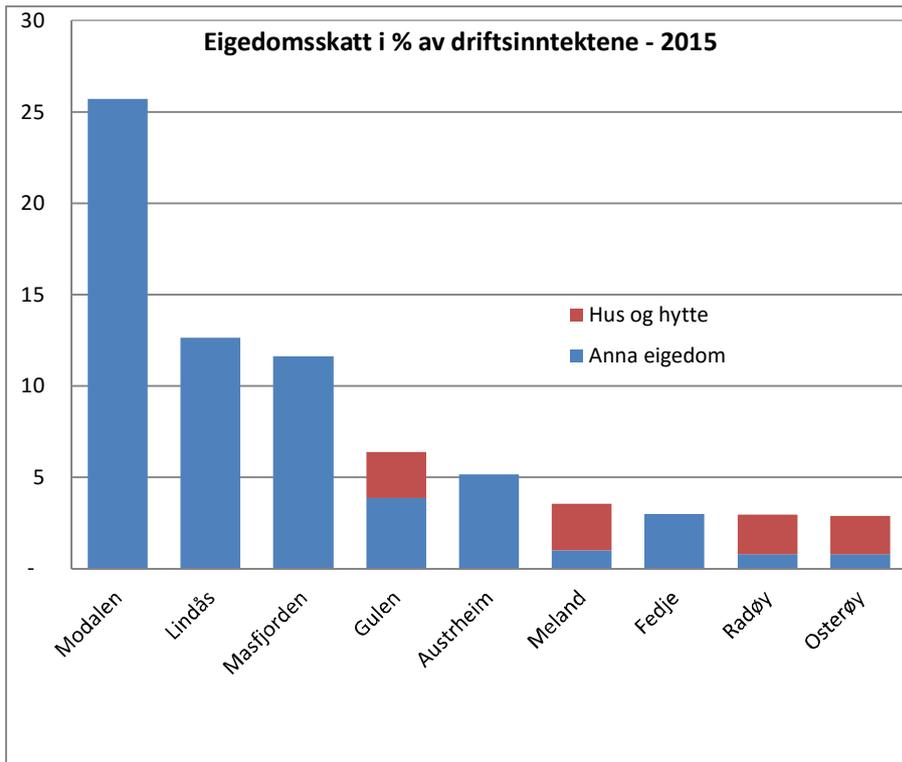
I kommuneproposisjonen viser tabell (2.5) korrigert frie inntekter i høve til berekna utgiftsbehov. "Tabell 2.5 viser den enkelte kommunes frie inntekter korrigert for variasjoner i utgiftsbehov for 2014, både med og uten eiendomsskatt og konsesjonskraftinntekter." Det er relativt store skilnader i kommunane sine frie inntekter i høve til berekna utgiftsbehov. Berekna utgiftsbehov (kostnadsindeks) er det som vert nytta til å berekna kommunen sine rammetilskott og inntektsutjamninga. Eigeidomsskatt og konsesjonskraft er ikkje med i den inntektsutjamninga, noko som er hovudårsaken til dei forskjellane som er mellom kommunane i Nordhordland.

Tabellen viser enkelt forklart kor store frie inntekter ein kommunen har i høve til berekna utgifts behov, gj.snitt for heile landet er 100. I vår region er det 3 kommunar som er under 100 (gj.snittet for landet). For å forenkla det så har Radøy eit berekna utgiftsbehov på 108 kr (kostnadsindeks 2015), men har 105 kr til disposisjon, det gir korrigerede frie inntekter lik 97 ($108/105 \times 100 = 97$). Det betyr at Radøy må nytta om lag 3 % mindre for å produsera tenestene enn det gj.snittet for landet kan. Lindås har tilsvarende 114 kr til disposisjon og kan difor tillate seg å nytta tilsvarende meir. Dei forskjellane som er i inntekt inklusiv eigeidomsskatt, konsesjonskraft og utbytte er viktig for å forstå kvifor kommunane kan/må prioritera å ha forskjellig ressursbruk til dei ulike tenestene. Dei aller «fattigaste» kommunane i landet har 92 i korrigerede frie inntekter, men dei har sannsynlegvis ikkje innført eigeidomsskatt.

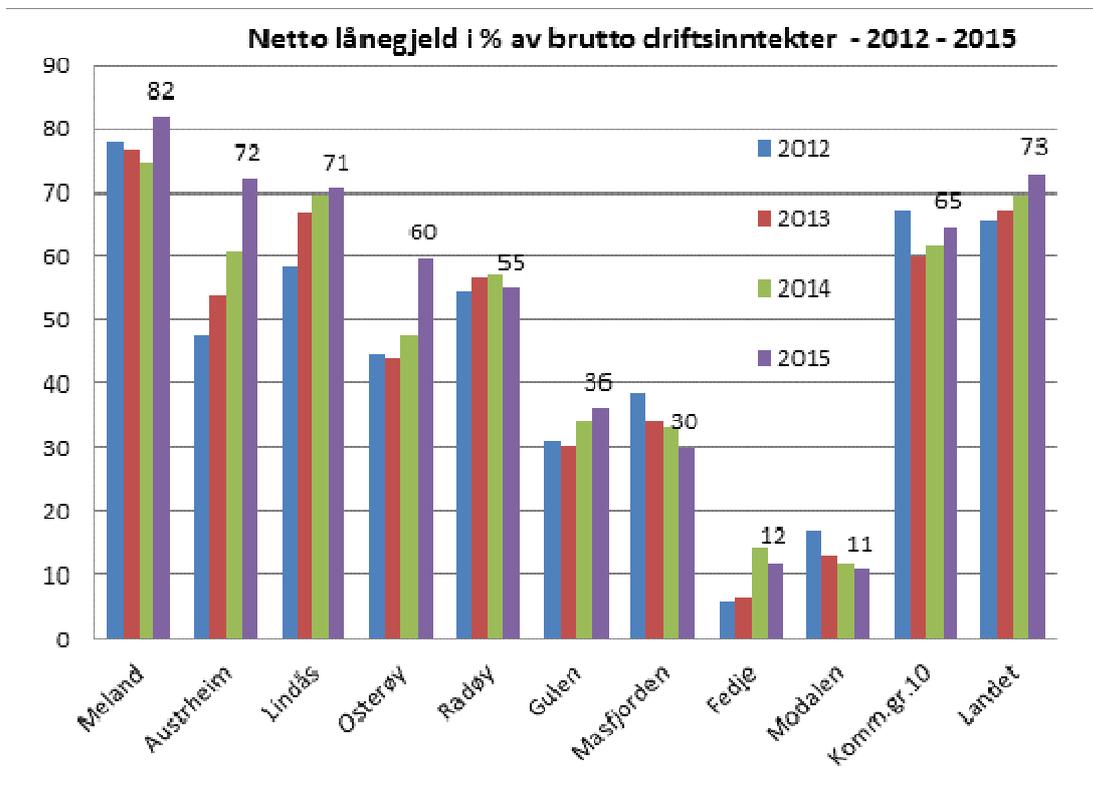
Korrigerede frie inntekter i 2015 er høgare for Meland og Osterøy enn i 2014, mens det for dei andre kommunane er ein nedgang. Austrheim har den største reduksjonen, det kan sjå ut til å ha ført til svak økonomi og negative netto driftsresultat.

Eigeidomsskatt

Alle kommunane har eigeidomsskatt på det som i KOSTRA heiter anna eigeidom (næringsareal og verk og bruk). Meland, Osterøy, Radøy og Gulen har i tillegg eigeidomsskatt på hus og hytte. For Lindås og Masfjorden utgjør eigeidomsskatten om lag 12 - 13 % av driftsinntektene, for dei andre er det frå 6 % og nedover (med unntak av Modalen).

Gjeld og likviditet

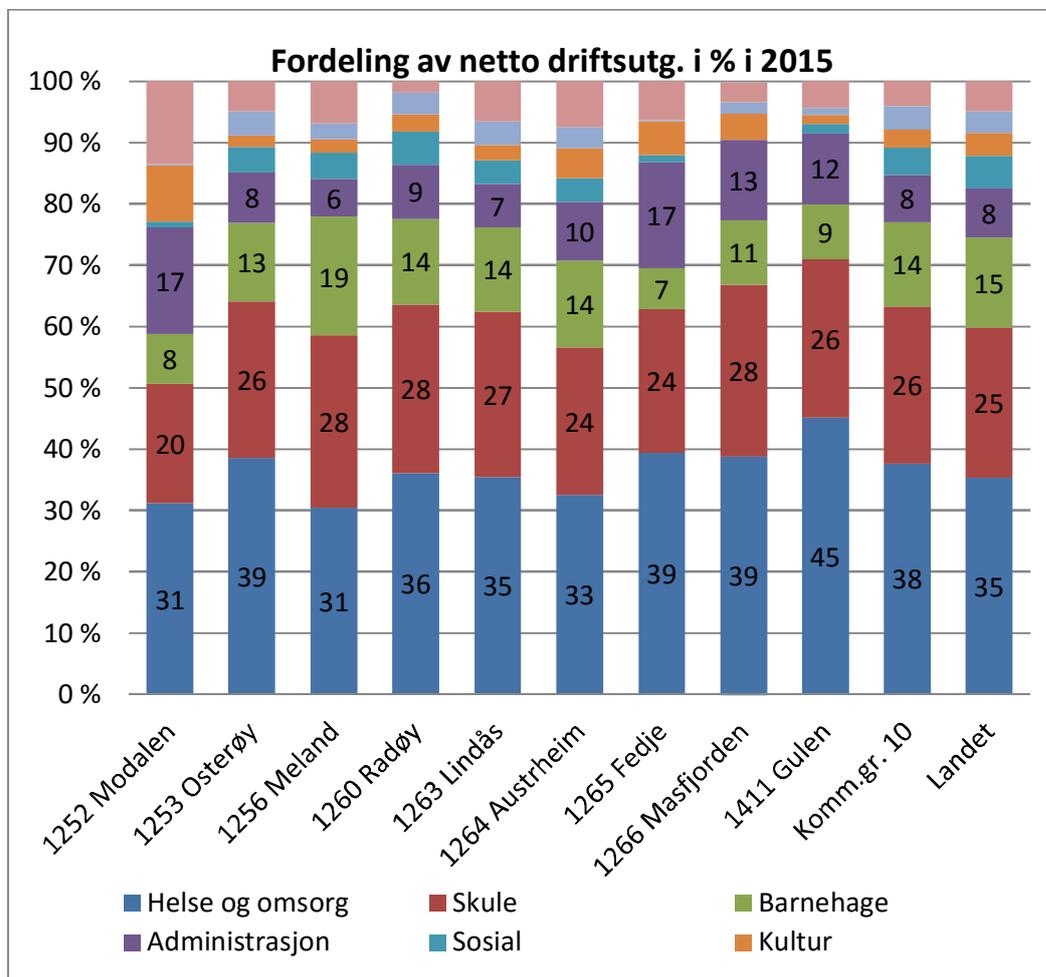

Netto langsiktig gjeld i prosent av driftsinntektene seier noko om kva den langsiktige gjelda vil bety for drifta framover. Høg andel langsiktig gjeld i høve til driftsinntektene betyr at ein større del av inntektene må nyttast til å betale renter og avdrag. Eit lavt rentenivå har dempa verknaden av at den langsiktige gjelda har auka. Nokon av dei minste kommunane har eit relativt ”behageleg” nivå på den langsiktige gjelda.

Kor vidt ein renteoppgang vil vere positiv eller negativ må vurderast i ein større heilskap. Da må ein i tillegg til netto lånegjeld sjå på innskott i bank, rentekompensasjon, auke i sjølvkostgebyr som følgje av auka kapitalkostnader og ikkje minst auka avkastning på pensjonsmidlane hos KLP. Grovt sett så vil kommunane Masfjorden, Gulen, Modalen og Fedje komme betre ut med ein renteoppgang. Meland, Austrheim og Lindås har sopass høg gjeld at ein renteoppgang vil vere negativ. Dei andre kommunane er det litt meir usikkerhet om kva totaleffekten vil vere med ein renteoppgang.

2.2 Bruken og prioritering av midlane

Fordeling av netto driftsutgifter på tenesteområda i 2015

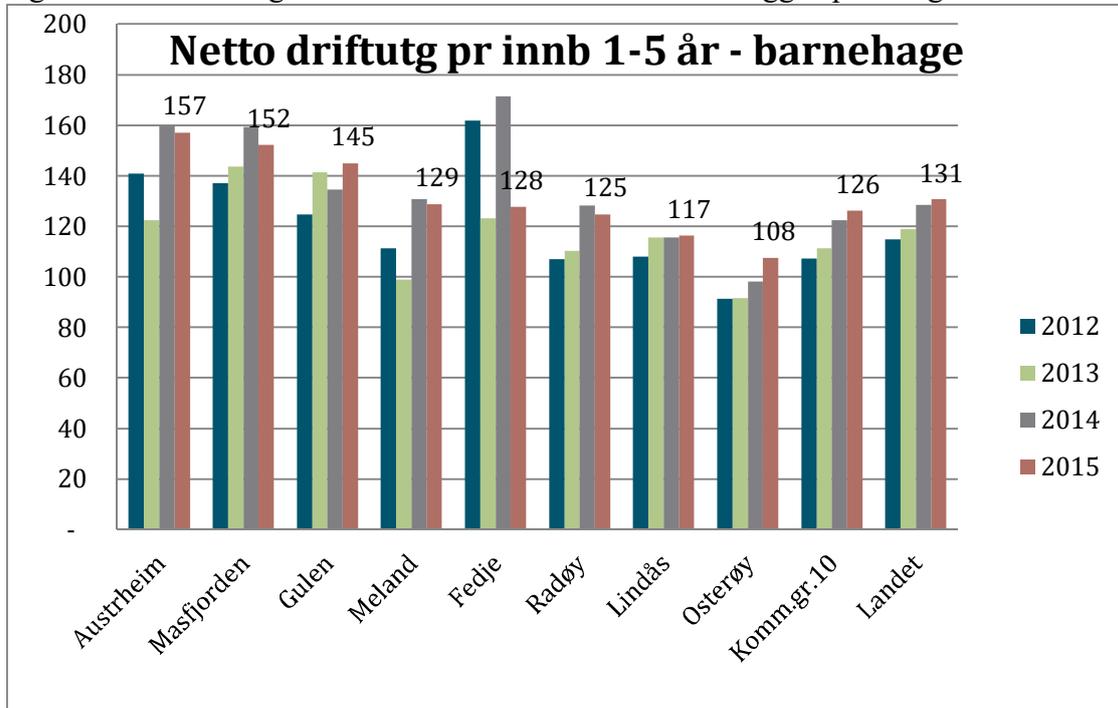
Korleis kommunane prioriterer og nyttar midlane på dei ulike sektorane vil for ein stor del vere gitt med grunnlag i aldersfordelinga til befolkninga og statlege krav. Slik at Meland med ein ung befolkning må nytta relativt stor del av dei frie inntektene til skule og barnehage. I tillegg vil fordelinga på dei ulike sektorane sei noko om lokale politiske prioriteringar. For dei fleste kommunane går over 80 % av netto driftsutgifter til helse og omsorg, skule, barnehage og administrasjon.

Når ein ser på ressursbruken pr mottakar av tenestene så må ein vere klar over at utviklinga i tal mottakarar også får verknad. Til dømes uendra ressursbruk totalt, men ferre brukarar gir høgare ressursbruk pr brukar.

Barnehage

Det har vore stor politisk fokus på barnehagedekning og utbygging av barnehagar.

Netto driftsutgifter til barnehage (1.000 kr) fordelt per innbyggjar som er 1 – 5 år viser store variasjonar mellom kommunane. Det som kanskje overraskar mest er dei store endringane frå år til år innan same kommune. Osterøy er den kommunen som har dei lågaste netto driftsutgiftene. Litt overraskande at Meland ligg sopass høgt.

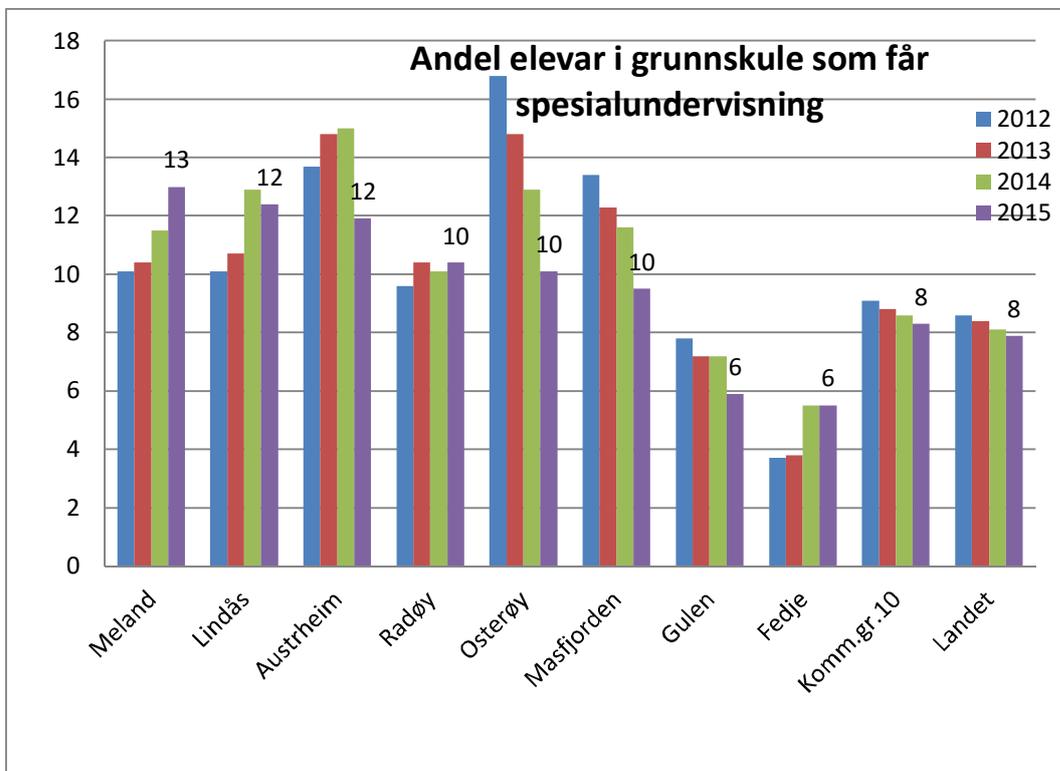
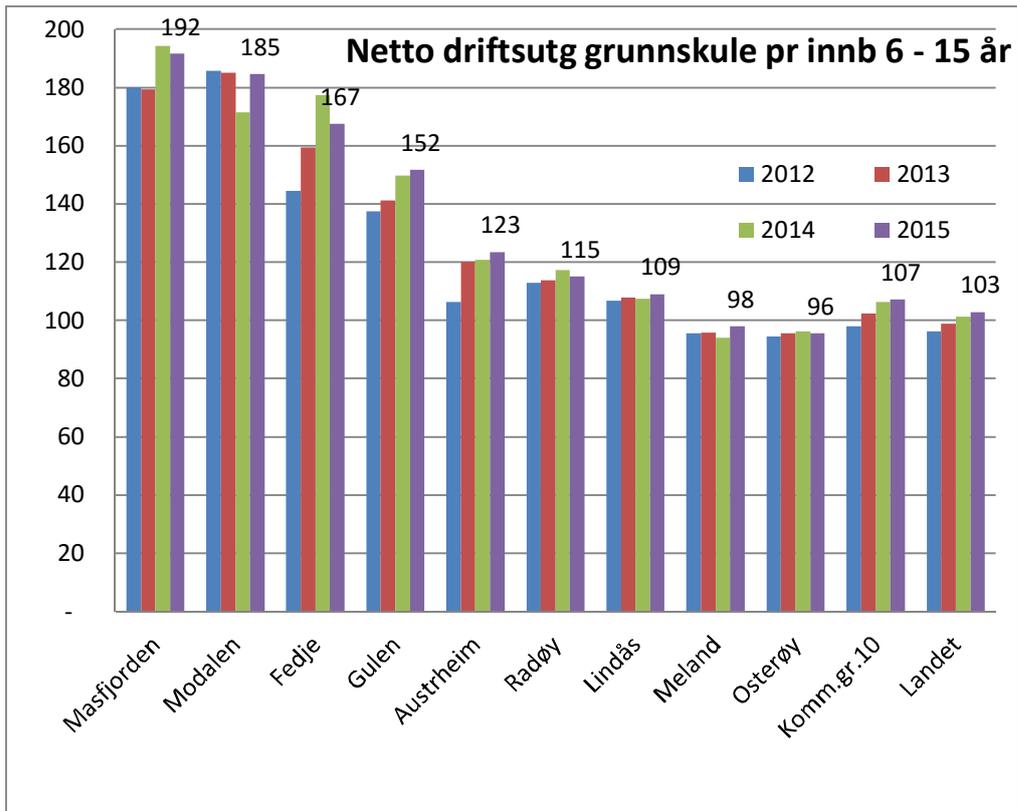

Grunnskule

Netto driftsutgifter pr elev (1.000 kr) varierer ganske mykje mellom kommunane. Det er naturleg nok dei minste kommunane som nyttar mest ressursar pr elev. Små skular med få elevar i kvar klasse gir relativt få elevar pr lærar noko som gjer at utgiftene pr elev vert høgare i desse kommunane.

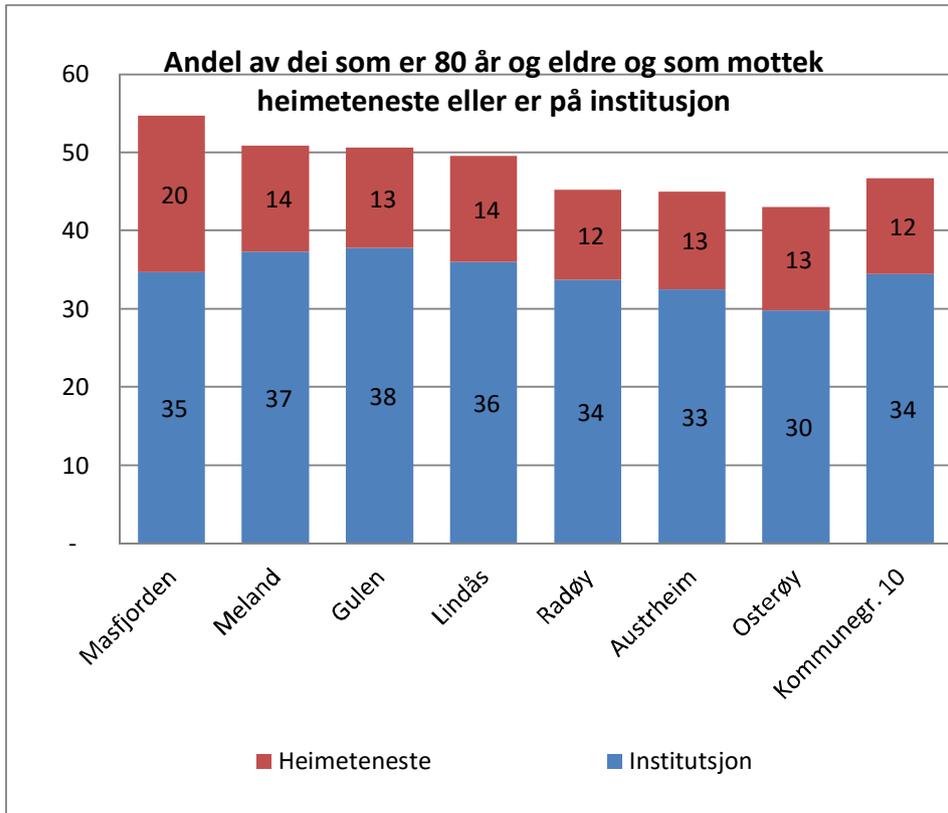
Osterøy og Meland har dei lågaste utgiftene pr elev og ligg under gjennomsnittet for landet og kommunegruppe 10, dei andre kommunane ligg over.

Andel elevar som mottok spesialundervisning varierer svært mykje frå kommune til kommune. Mange av kommunane ligg høgt samanlikna med gjennomsnitt for landet. Dei kommunane som ligg så vidt mykje over gjennomsnittet for landet bør kanskje vurderer omfanget av spesialundervisning særskilt.

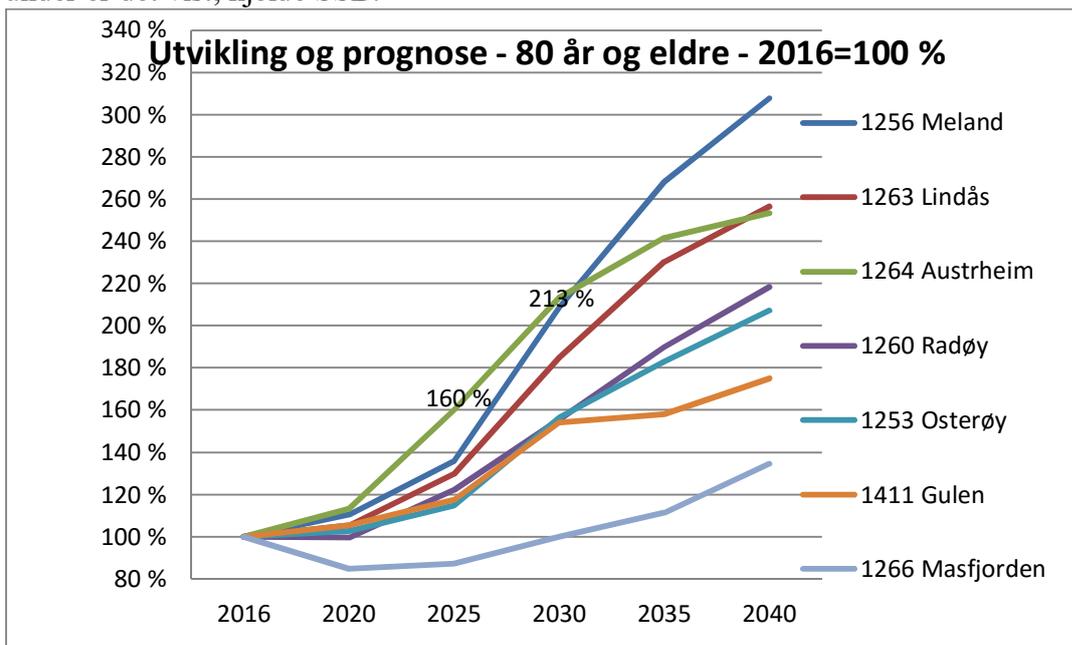

Pleie og omsorg

Av dei som er 80 år og eldre som mottok heimeteneste eller har plass på institusjon ligg i mange kommunar rundt 50 %.

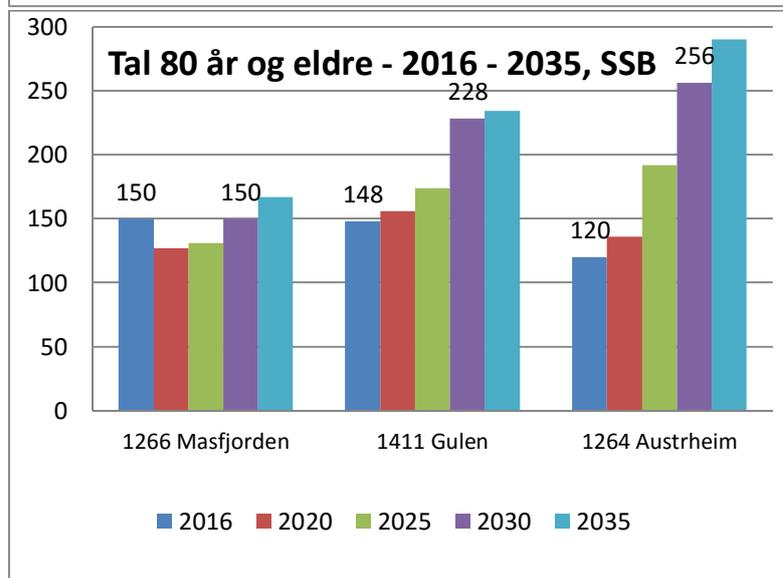
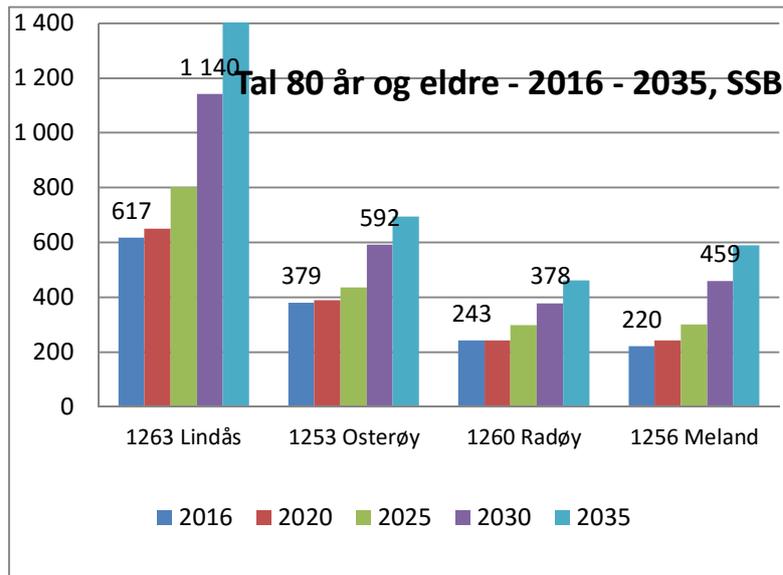

Andelen av dei som er 80 år og eldre og som mottok tenester frå pleie og omsorg bør sjåast i samanheng med korleis tal 80 år og eldre vil utvikle seg framover. I figuren under er det vist, kjelde SSB.

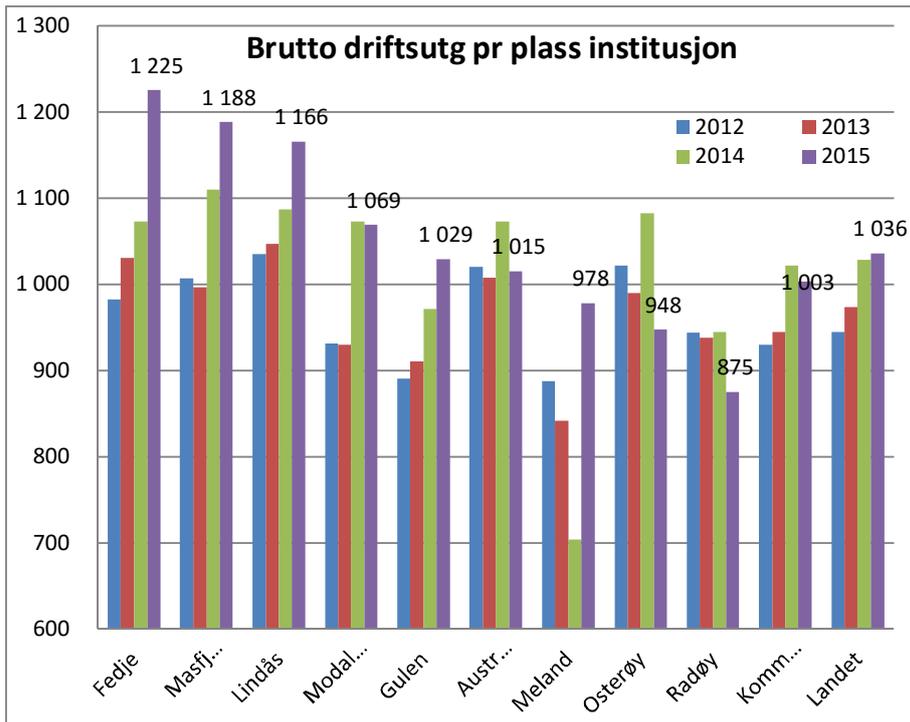
Det er ikkje den store auken fram til 2020. Men frå 2020 og framover så er der ein stor auke i fleire av kommunane. I Austrheim vil tal 80 år og eldre vekse hurtigast fram til 2030. I 2025 vil der vere 60 % fleire enn i 2016 og i 2030 litt over 100 %. I Meland og Lindås vil der også vere ein stor auke. Dersom om lag 1/3 av alle over 80 år også trenger heimehjelp i 2030 så vil det talet i Austrheim auka frå om lag 40 til om lag 80. I tillegg kjem krav til fleir plassar på institusjon, dersom dekningsgraden skal vere den same som i dag.

Masfjorden skil seg ut som den kommunen der tal 80 år og eldre i fyrste omgang vil gå ned.

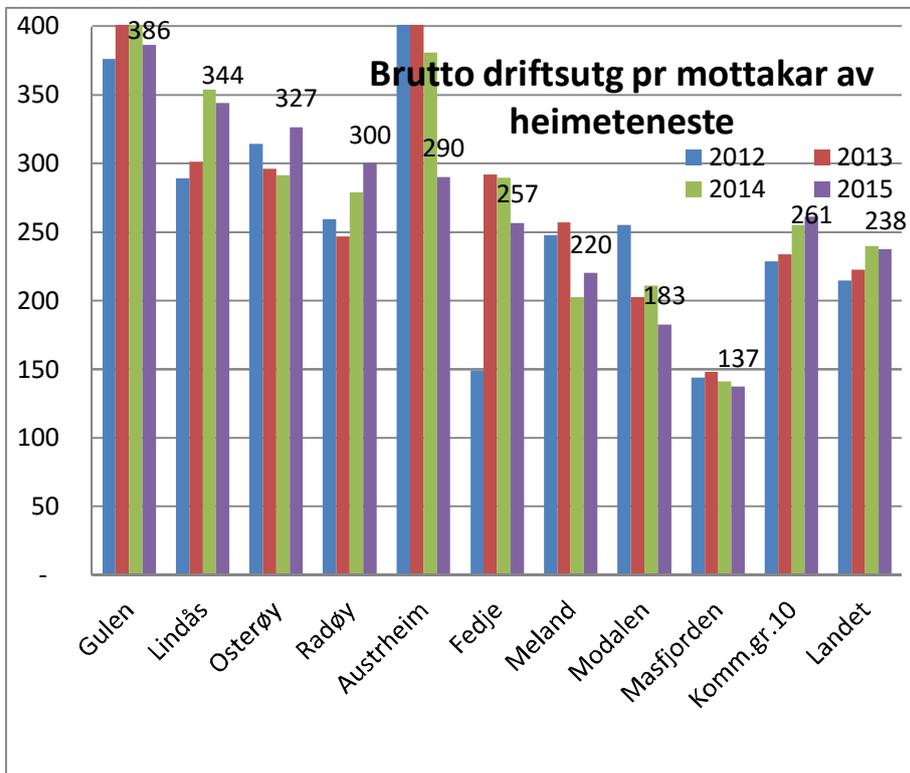

Brutto driftsutgifter (1000 kr) pr institusjonsplass varierer mellom kommunane. Meland ser no til å ha kome på eit meir normalt nivå for 2015. Radøy skil seg ut med låg ressursbruk.

Utgiften er pr plass og ikkje mot faktiske bebuarar. Dei fleste kommunane har fulle institusjonar. Dei totale brutto driftsutgiftene er med funksjon 253 (pleie) og 261 (bygg inkl avskrivningar).

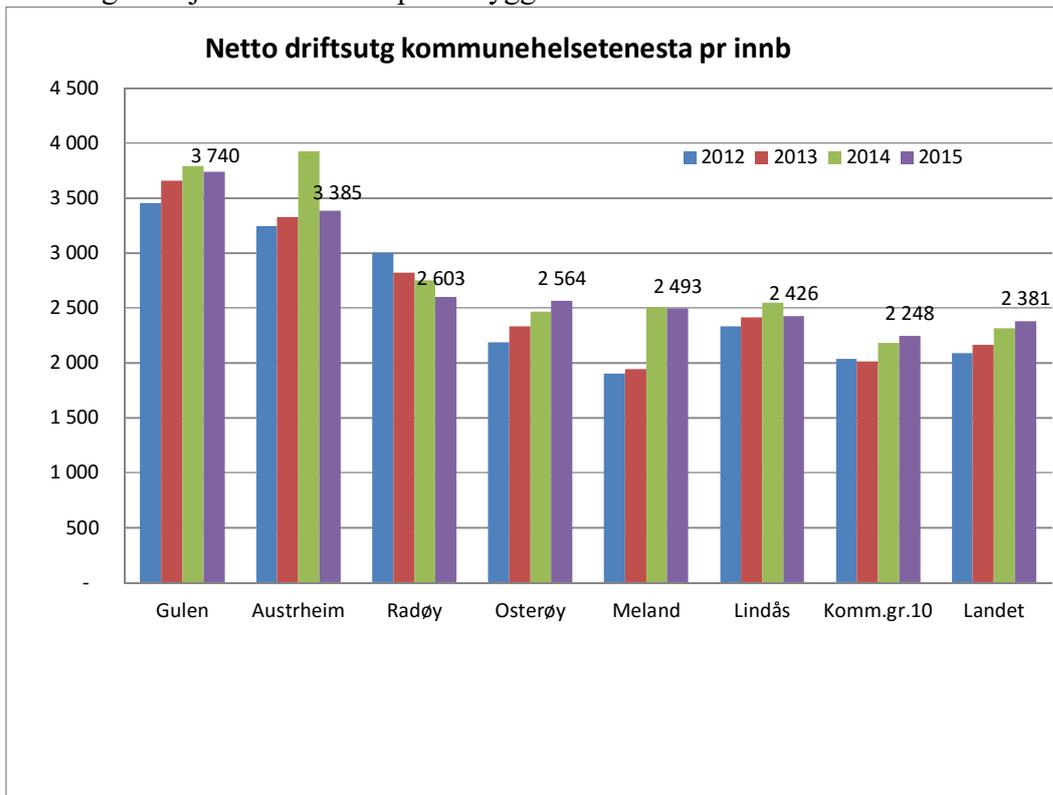

Samanlikna med gjennomsnittet for landet og kommunegruppe 8 så er ressursbruken pr mottakar av heimeteneste (1.000 kr) høgare, med unntak for Modalen og Masfjorden. Årsaka til at det er så stor variasjon i dei gjennomsnittlege utgiftene pr mottakar av heimetenester kan vere at der er høgare andel med ressurskrevjande brukarar i nokon kommunar.

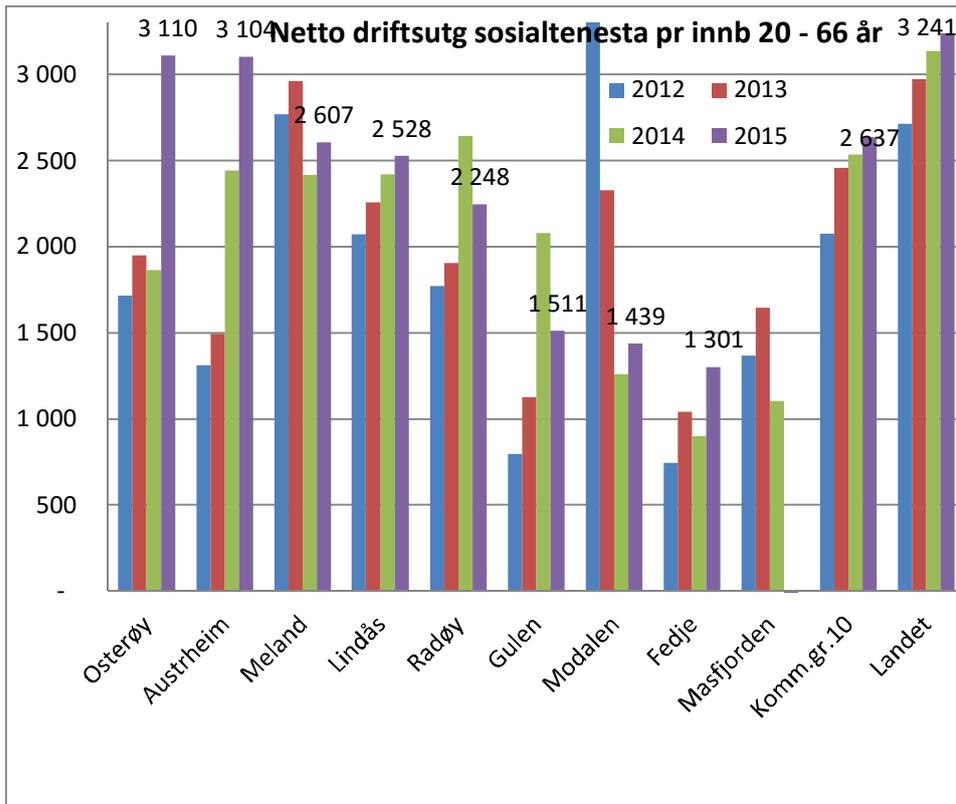
Kommunehelsetenesta

Utgiftene til kommunehelse-tenesta er mellom anna omfatta av lege- og fysioterapitenesta. Alle kommunane ligg over gjennomsnittet for landet og kommunegruppe 10. Ressursbruken pr innbyggjar vert redusert med auka storleik på kommunen. For dei minste kommunane er ressursbruken høg – Modalen 8.171, Fedje 7.526 og Masfjorden 5.687 kr pr innbyggjar.

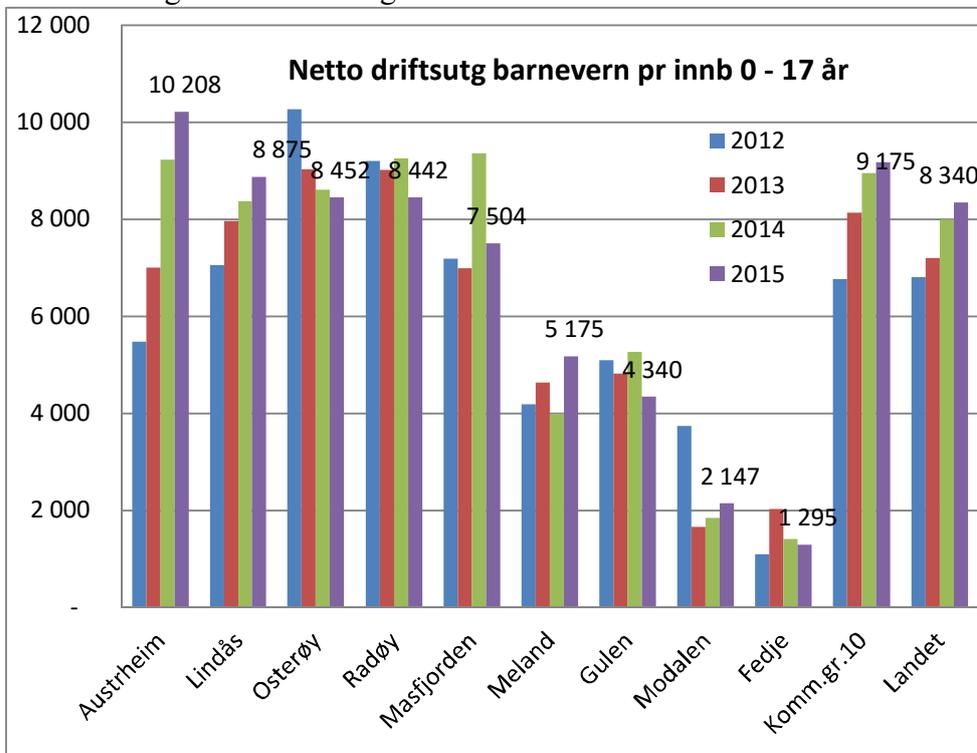
Sosialtenesta

Netto utgiftene til sosialtenesta viser stor variasjon. Den er lågare enn gjennomsnittet for kommunegruppe 10, med unntak av Osterøy og Austrheim som har hatt ein stor auke. I dei mindre kommunane vil der vere store variasjonar frå år til år. Trenden for landet er ein relativt stor auke dei siste fire åra.

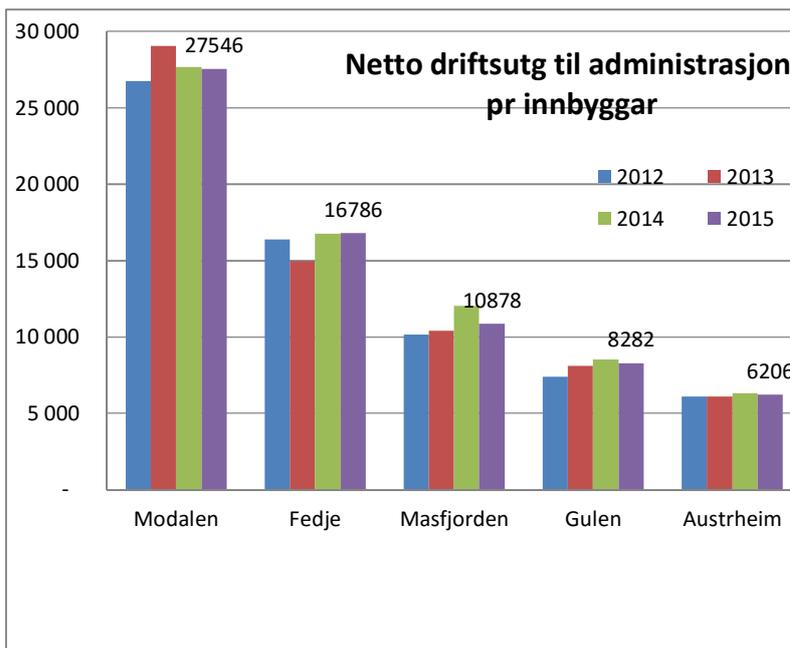
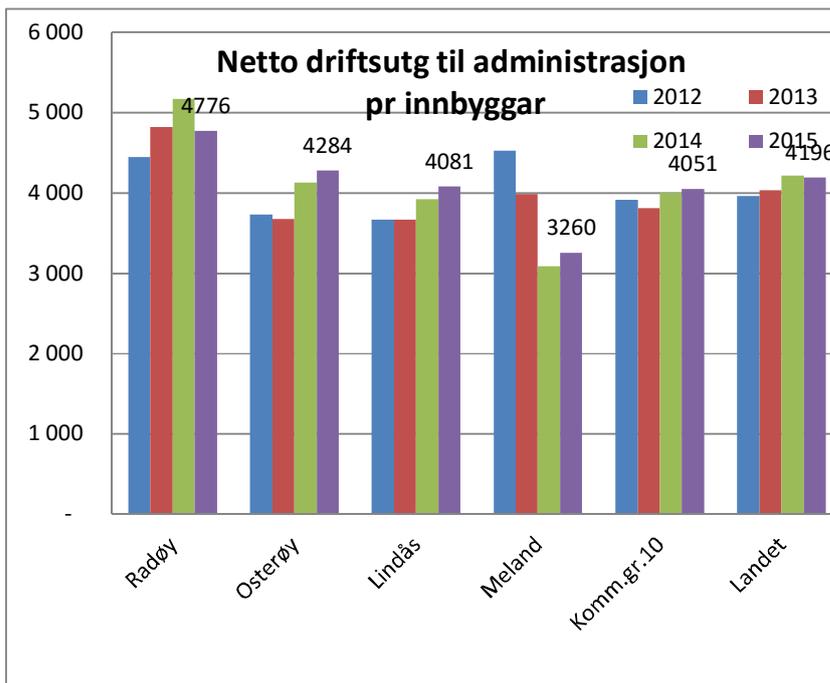
Barneverntenesta

Netto utgiftene til barnevern utviklar seg litt forskjellig i dei ulike kommunane. Austrheim og Lindås har ein ganske stor auke dei siste åra.

Administrasjon

Netto driftsutgifter til administrasjon og styring (funksjonane 170 - premieavvik, 180 – diverse fellesutgifter og 190 interne serviceenheter er ikkje med) pr innbyggjar varierer ganske mykje mellom kommunane. Der er klare stordriftsfordelar med omsyn til utgifter til administrasjon. Organisering av kommunen kan vera med på å påverka korleis lønnsutgiftene vert fordelt på dei ulike Kostra funksjonane. Også ulik praksis med omsyn til korleis ein fordeler fellesutgiftene i rekneskapen kan gi variasjonar mellom kommunane. I dei minste kommunane vil det også vera slik at det ikkje er praktisk å få fordelt alle utgiftene på rett tenesteområde og vert difor verande på administrasjon.

2.3 Kommunebarometeret og NHOs kommune NM

I løpet av summaren er der presenter to større undersøkingar om kommunane:

- Kommunebarometeret – Kommunal Rapport
- NHOs kommune NM – utarbeida av Vista Analyse

Det vil også vere av interesse å sjå på korleis kommunane i denne regionen kjem ut på desse undersøkingane. Kommunebarometeret går i hovudsak på KOSTRA tal og det er hovudtala som her er med. Den ser på kvaliteten på tenestene. NHO sin rapport har hovudfokus på næringsutvikling og grunnlaget for det.

Det som kjem fram her er kommunane sin plassering i forhold til kvarandre (1 – best – 428 dårlegast). Det må ikkje sjåast på plassering som er tett på kvarandre som nokon forskjell, men når det skil 100 plassar så byrjar det å bli interessant. Der vil nok alltid vere diskusjon rundt desse målingane med omsyn til kva som er vektlagt. NHO sin vurderinga av kommuneøkonomien synes å ha eit litt spesielt fokus, samanlikna med som vert vektlagt i andre rapportar.

Dette er rapportar som uansett vil bli diskutert og presentert så det er viktig at vi også kjenner til dei og har eit bilete av korleis det står til i vår region.

2.3.1 Kommunebarometeret

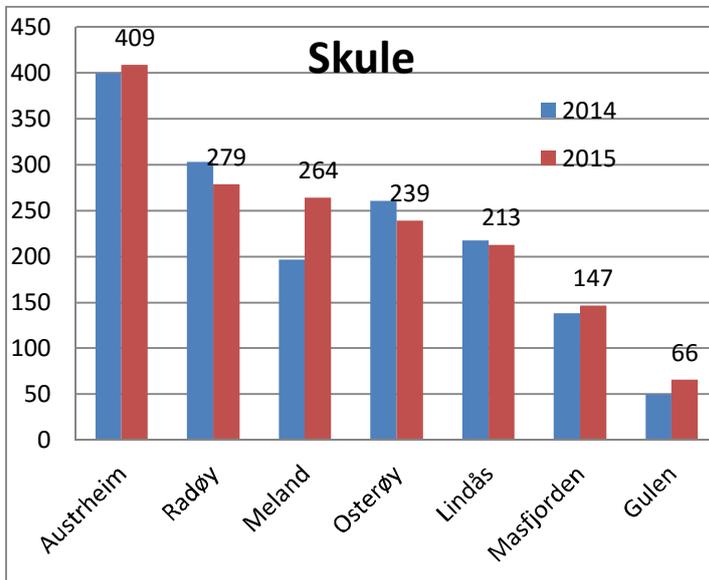
Kommunebarometeret har 6 hovudområdet og ein totalplassering. I totalplasseringa så tel dei seks områda likt, men i tillegg er der korrigert for inntekt. Kommunar med inntekt over 100 vert nedjustert og dei med under 100 vert oppjustert, sjå vedlegg for nærare forklaring. Har også tatt med tala for 2014 slik at ein ser om der er endring i plassering no i 2014.

Til lågare tal jo betre er ein plassert. Det er 428 kommunar, har du lågare enn 214 så er ein betre enn «gjennomsnittet».

Grunnskule

Dei viktigaste kriteria her er avgangskaraktarar, nasjonale prøvar , gruppestorleik og utdanning.

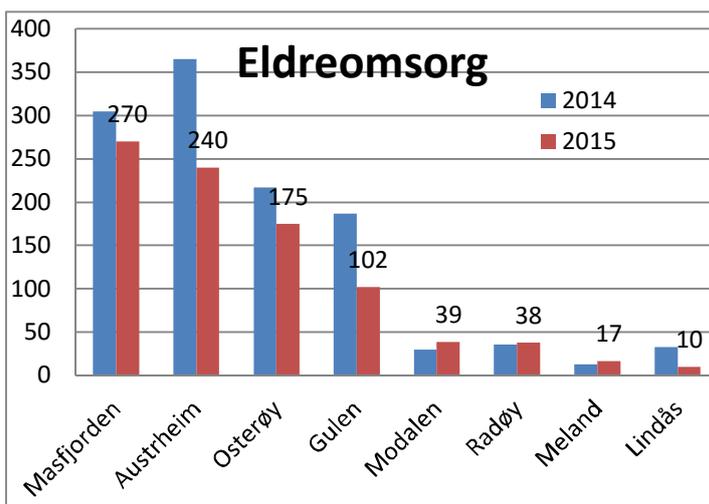
Gulen er heilt i toppen med sin plassering. Meland og Fedje er også i øvste halvdel. Masfjorden, Lindås, Radøy, Solund og Osterøy ligger midt i, mens Austrheim kjem i det nedste sjiktet. For Modalen mangla der data. Det er vanskeleg å sjå nokon eintydig samanheng mellom ressursbruk og (sjå KOSTRA notatet) og oppnådd plassering.

Eldreomsorg

Dei viktigaste kriteria her er dekningsgrad for dei som er 80 år og eldre både for sjukeheim og heimeteneste, men fagpersonale vert også vektlagt.

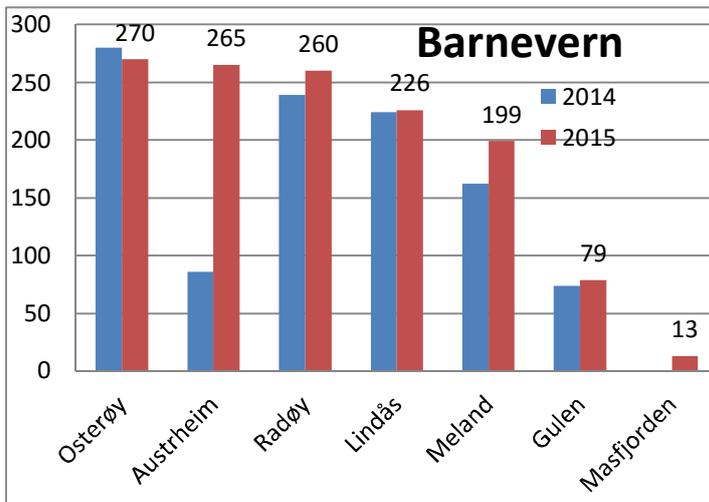
Lindås, Radøy, Meland og Modalen ligger heilt i topp. Austrheim og Masfjorden er litt under midten. Fedje manglar data.

Barnevern

Dei viktigaste kriteria er sakshandsamingstid og overhalding av fristar og årsverk med fagutdanning.

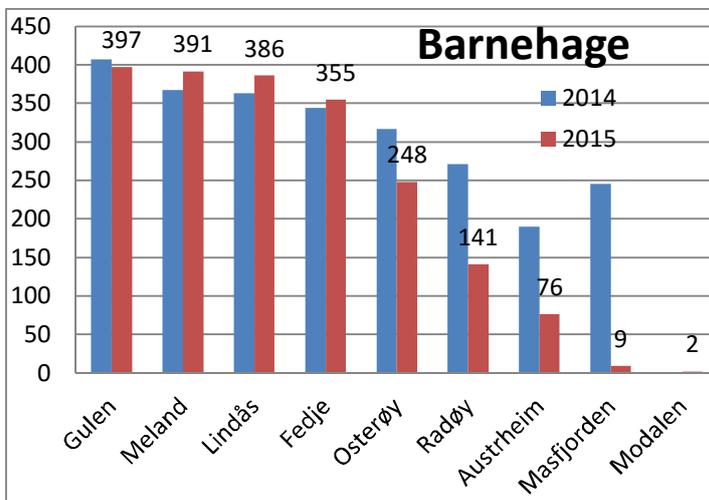
Masfjorden og Gulen ligger heilt i toppen. Dei andre kommunane er i «midt sjiktet». Fedje og Modalen var utan data.

Barnehage

Dei viktigaste kriteria er fagutdanning og bemanning.

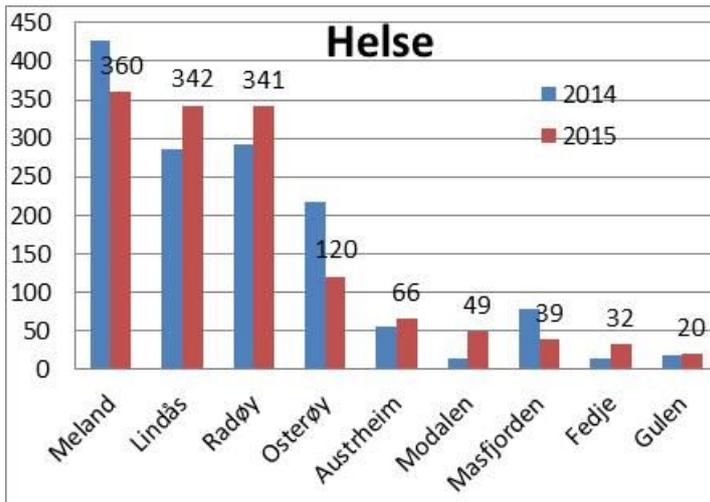
Modalen, Masfjorden og Austrheim er heilt i toppen. Radøy og Osterøy er i midt sjiktet. Gulen, Meland, Lindås og Fedje er i det nedste sjiktet.

Helse

Dei viktigaste kriteria er legedekning og årsverk helsesøster og psykiatrisk sjukepleier.

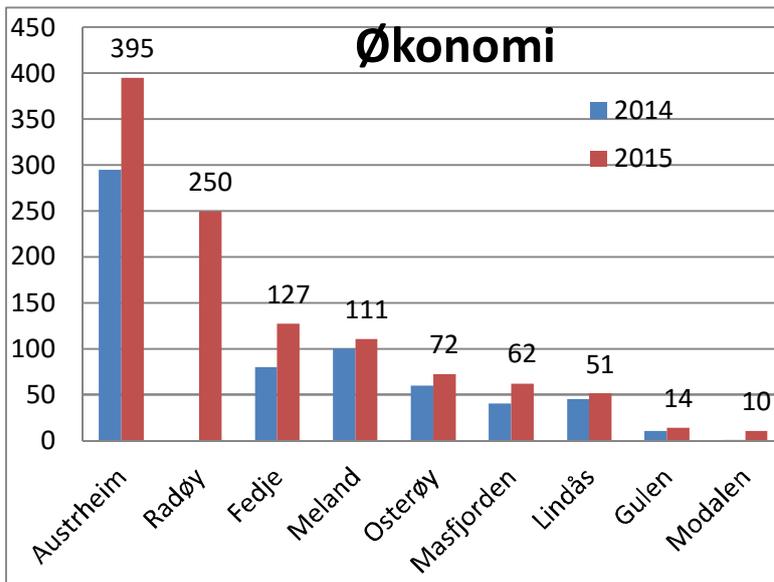
Alle dei minste kommunane ligg i det øvre sjiktet og Osterøy kjem høgt opp. Meland, Lindås og Radøy er i det nedste sjiktet.

Økonomi

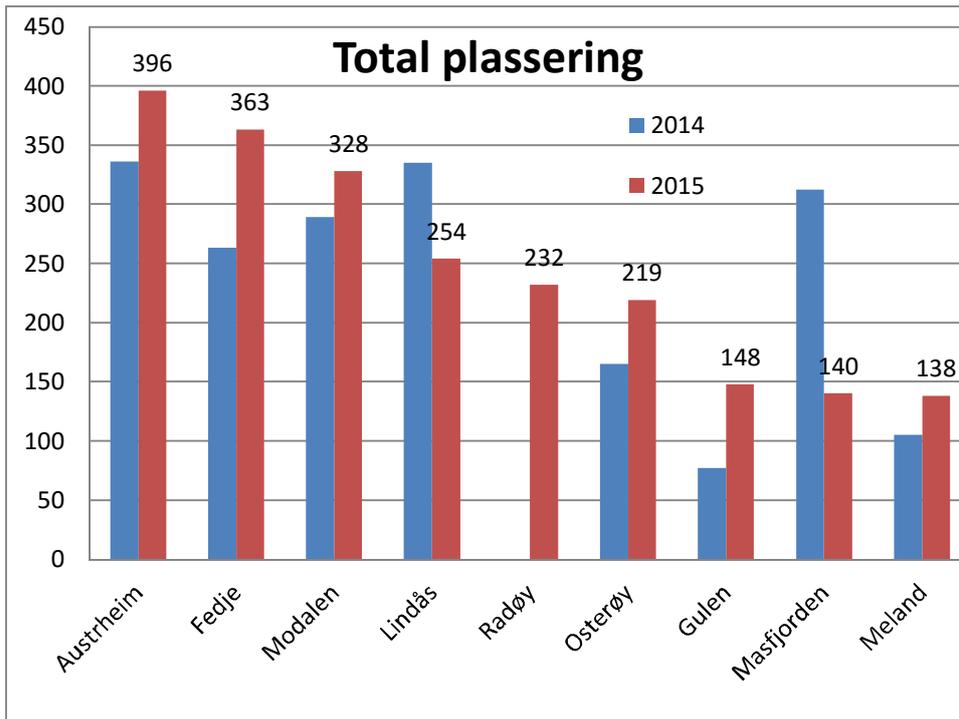
Dei viktigaste kriteria er netto driftsresultat, netto lånegjeld og disposisjonsfond.

Modalen, Gulen, Lindås, Masfjorden og Osterøy er heilt i toppen. Meland og Fedje er også i øvre halvdel. Radøy er heilt middels, mens Austrheim ligg i det nedre sjiktet. Dette stemmer bra med slik vi har omtalt økonomien tidlegare.

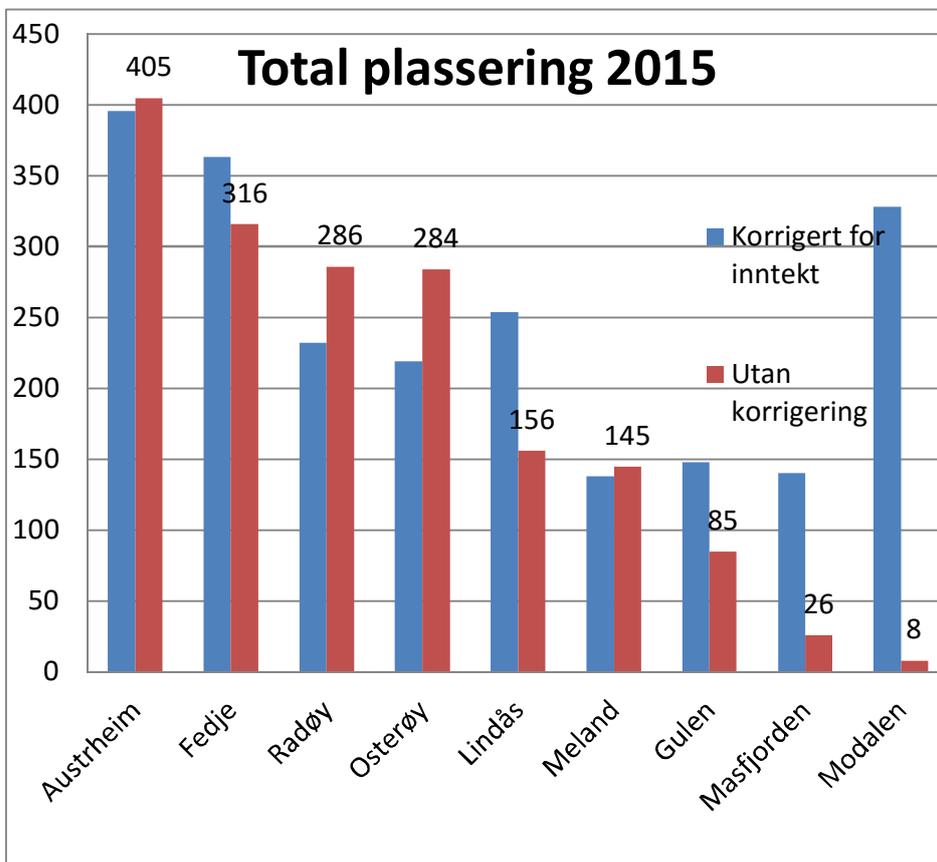

Totalt

Her blir det korrigert for frie inntekter. Dei som har høge frie inntekter får nedjustert og dei som er under 100 får oppjustert. Meland, Masfjorden og Gulen ligg i det øvre sjiktet. For Radøy manglar det data for 2014.

Har også tatt med ein figur som viser plasseringa utan at det er korrigert for inntekt. Da kjem Modalen, Masfjorden og Gulen heilt i toppen.

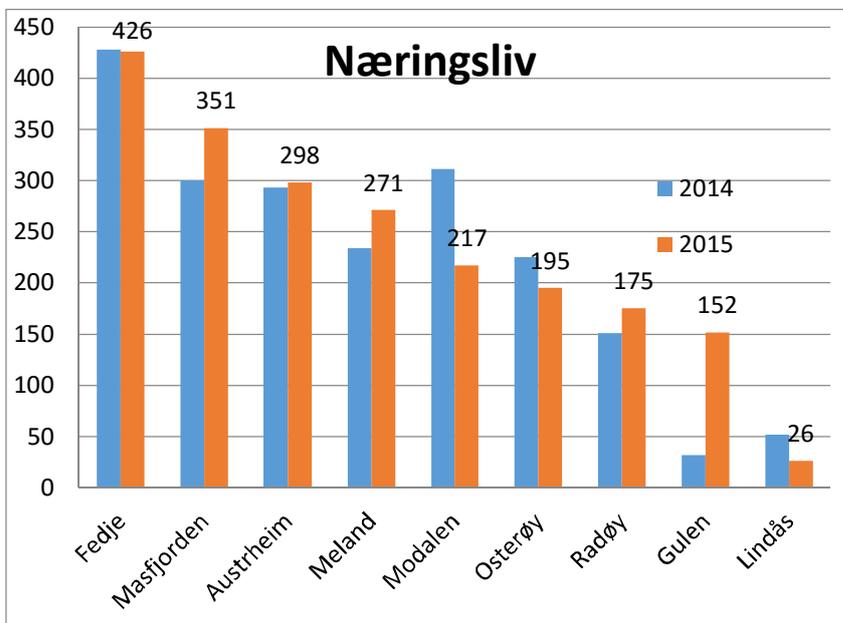
2.3.2 NHOs KommuneNM

Den rapporten fokuserer på fem hovudområde med enkeltindikatorar innfor der. Dersom ein vil ha meir informasjon visast det til <https://www.nho.no/Politikk-og-analyse/Offentlig-sektor-og-naringslivet/kommunenm/>. Dei fem hovudområda er – Næringsliv, arbeidsmarknad, demografi, kompetanse og kommuneøkonomi. Dett er så lagt saman i ein total rangering.

Til lågare tal jo betre er ein plassert. Det er 428 kommunar, har du lågare enn 214 så er ein betre enn «gjennomsnittet».

Næringsliv

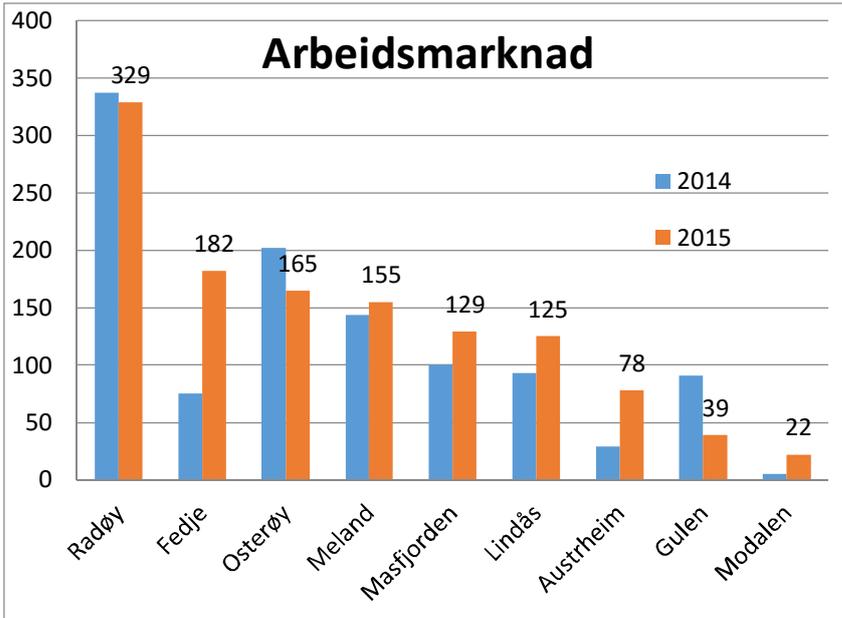
Det som blir vektlagt her er verdiskaping, nyetableringar, inntektsnivå, privat sysselsetting og vekst i sysselsetting i privat sektor. Lindås er i det øvste sjiktet.

Arbeidsmarknad

Det som blir vektlagt her er sysselsettingsandel, sjukefråvær, uføre og arbeidsledige.

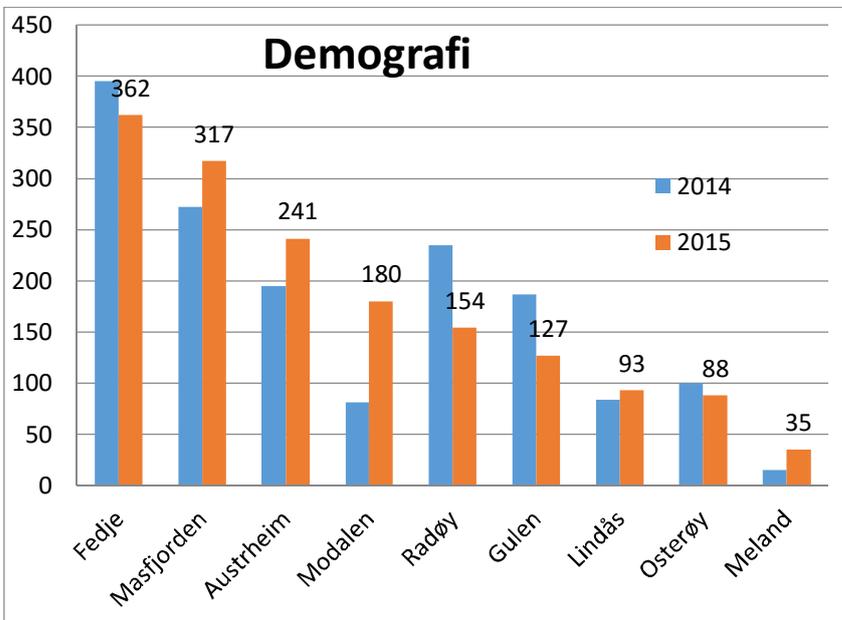
Modalen, Gulen og Austrheim er i den øvste halvdel, mens Radøy er i nedre halvdel.

Demografi

Det som blir vektlagt her er befolkningsvekst, unge i forhold til eldre i prosent av arbeidsstyrken og netto innflytting.

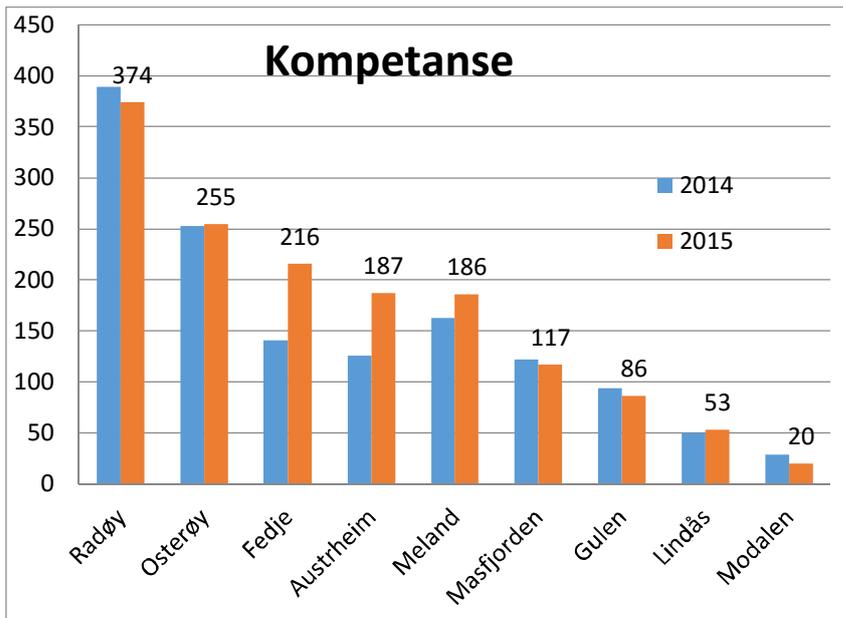
Meland er med sin unge befolkning heilt i toppen, men også Osterøy og Lindås er i det øvre sjiktet. Fedje og Masfjorden er det nedre sjiktet.

Kompetanse

Det som blir vektlagt her er dei som berre har grunnskule, høgare utdanning, fagprøveutdanning og teknisk naturvitenskapleg utdanning .

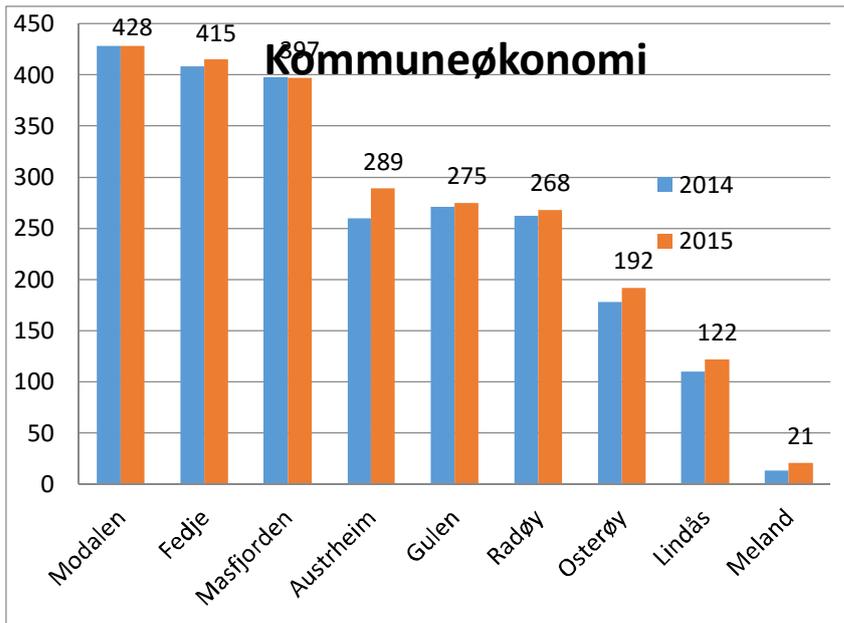
Modalen ligg her heilt på topp. Lindås, Gulen og Masfjorden er også høgt oppe. Meland, Austrheim, Fedje og Osterøy er i midtsjiktet, mens Radøy er den som ligg lågast.

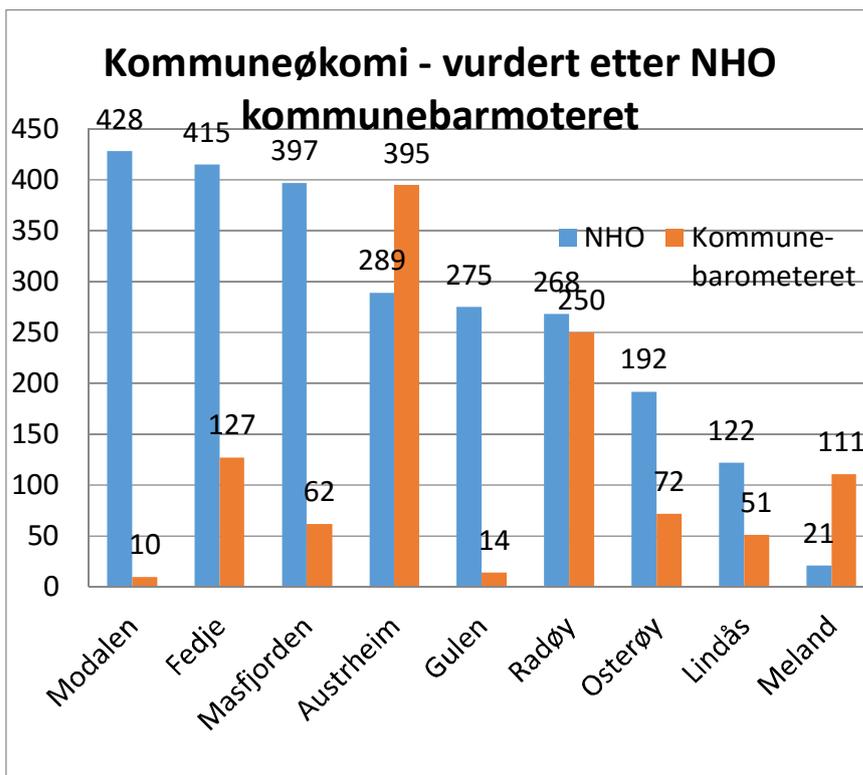
Kommune økonomi

Det som blir vektlagt her er administrasjonsutgifter pr innbyggjar, eigedomsskatt, inntekter utanom rammetilskott og netto lånegjeld pr innbyggjar. Tenker det kan vere grunn til å stille spørsmål ved desse indikatorane om dei gir det beste bilete av kommunen sin økonomi. Det blir meir ei vurdering utanfrå og ikkje om kommunen har ein god økonomi eller ikkje. Små kommunar med høge inntekter vil alltid komme dårleg ut her.

Det gir seg også utslag i at dei kommunane med beste økonomi – Modalen og Masfjorden - kjem nedst.

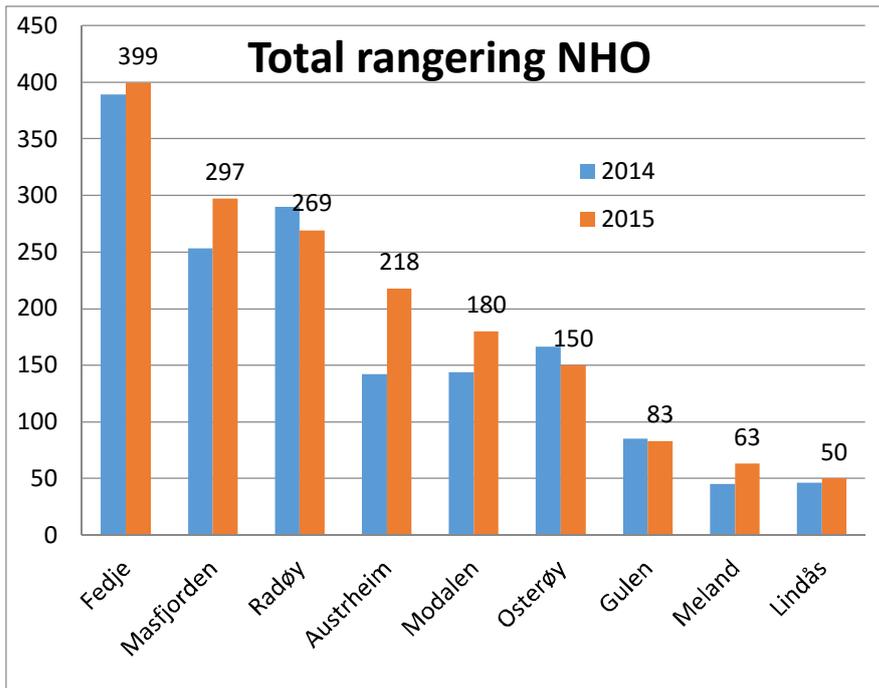

Har difor tatt med ein figur kor tala frå kommunebarometeret og NHO er samanstilt i same figur, da får ein fram desse forskjellane.

Total vurdering av kommunane

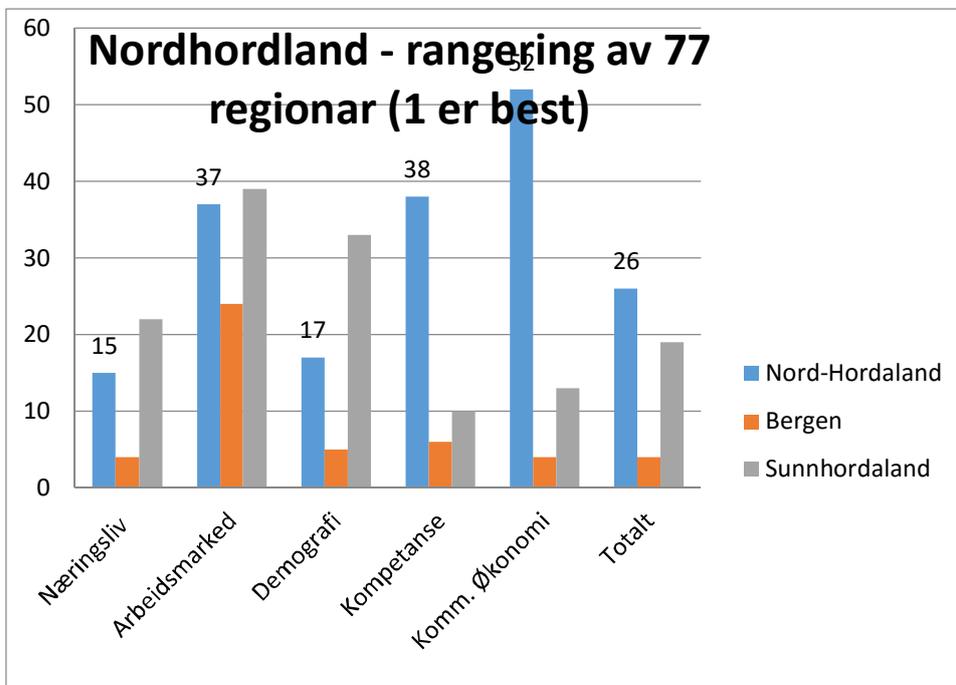
I totalvurderinga så kjem Lindås, Meland og Gulen godt ut. Osterøy, Modalen og Austrheim kjem også i den øvre halvdel.

NHOs KommuneNM på regionsnivå

Det er også laget tal for regionane der Nordhordland kjem på ein 30 plass av totalt 77 regionar. Bergensregionen er på 4 plass og Sunnhordland på 14 plass.

Nordhordland kjem svakt ut på Kompetanse og på Kommunal økonomi (den siste bør ikkje vektleggast så mykje) samanlikna med Sunnhordland.

For åra 2009 til og med 2014 var Nordhordland hatt ein plassering som nr 22 til 23. For året 2015 så har ein gått litt ned til 26 plass.

